

EDEBİYAT VE İDEOLOJİ İLİŞKİSİ BAĞLAMINDA TÜRK ROMANINDA KIBRIS MESELESİ (1955-2015) ÜZERİNE

*Haluk ÖNER**

Geliş Tarihi: 14.05.2020

Kabul Tarihi: 20.05.2020

Atıf Bilgisi: Hars Akademi
Uluslararası Hakemli Kültür-Sanat-
Mimarlık Dergisi

Sayı: 5

Sayfa: 208-210

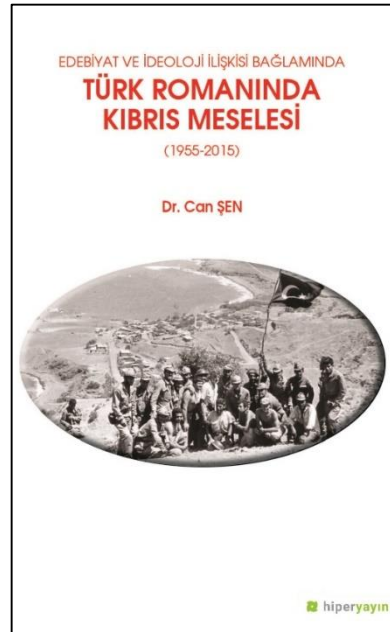
Yıl: 2020

Dönem: Haziran

Kıbrıs, 1878'de Osmanlı'dan İngiliz idaresine geçtikten

sonra Türk tarihinde bir Kıbrıs meselesi doğmuş ve bu mesele, süreç içerisinde büyüyerek bugün hâlâ çözülemeyen uluslararası bir sorun hâline gelmiştir. Güncelliğini yitirmeyen bir siyasî sorun olmanın ötesinde toplumsal ve tarihî boyutlar da kazanan bu meselenin edebiyata

yansıması da kaçınılmaz olmuştur. Dr. Can Şen, *Edebiyat ve İdeoloji İlişkisi Bağlamında Türk Romanında Kıbrıs Meselesi (1955-2015)*¹ adlı çalışmasıyla yakın Türk tarihinin askerî, siyasî ve toplumsal meselelerinden birine edebiyatın nasıl baktığını inceliyor.

* Doç. Dr. Bartın Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü, Bartın. honer@bartin.edu.tr / ORCID: 0000-0002-5979-180X

¹ Hiperyayın, İstanbul 2020, 299 s.

Geniş bir kaynakçaya sahip bu çalışmada Türkiye’de 1955-2015 tarihleri arasında yayımlanmış 16 romanın Kıbrıs meselesine yaklaşımlarındaki farklılıklar, ideoloji perspektifinden değerlendiriliyor. Alev Alatl, Burhan Günel, Çağatay Eroğlu, Hayrani Ilgar, Hüseyin Karatay, Mehmet Eroğlu, Mustafa Miyasoğlu, Mustafa Mutlu İbili, Mustafa Necati Sepetçioğlu, Oğuz Özdeş, Osman Necmi Gürmen ve Recai Sanay gibi farklı edebî anlayışlara ve ideolojilere sahip 12 yazar bir mesele bağlamında bu çalışmada bir araya getirilmiştir.

Kitap, izlenen metodun ortaya konulduğu “Giriş” bölümünden sonra kavramsal çerçevenin çizildiği “Edebiyat ve İdeoloji İlişkisi” başlıklı birinci bölümle devam etmektedir. “Giriş” bölümünde Can Şen’in altını çizdiği önemli noktalardan biri aynı zamanda çalışmanın kapsamını da ortaya koymaktadır. Bu çalışmada Türk edebiyatında Kıbrıs meselesini ele alan ve ideolojiler bağlamında temsil değeri olan romanlar ele alınmıştır. Bu nokta, çalışmanın Kıbrıs meselesinin Türkiye’den nasıl görüldüğüne dair estetik yansımaları içerdiğini, böylece nasıl sosyolojik bir boyut kazandığını da işaret etmektedir. Edebiyat ve ideoloji ilişkisinin ele alındığı birinci bölümde ideolojinin “(...) sanatçı, toplum, eser ve okur arasında ilişkileri bazen görünür, bazen gizli bir şekilde biçimlendir[diği]” (Şen 2020: 33) vurgulanmış ve bu ilişkinin nedenselliği ve sonuçları tartışılmıştır. Bizce bu bölümü anlamlı kılan taraflardan biri de Can Şen’in ilişkinin boyutlarını ortaya koyarken edebiyat merkezli bakış açısını kaybetmemesidir.

Kitabın ikinci bölümü “Kıbrıs Türk Tarihine Genel Bakış” başlığını taşımaktadır. Kıbrıs tarihine ayrıntılı olarak yer verilmesi, incelenen romanların tarihsel bilgilerle karşılaştırılmasını ve romanlarda tarihin ideolojinin nesnesine dönüşüp dönüşmediğinin anlaşılmasını sağlamaktadır. Böylece ideolojik yaklaşımların tarihsel bilgidene denli yararlandığı yahut tarihsel bilgiyi ne ölçüde saptırdığı da anlaşılabilir. Bu bakış açısı edebiyat-tarih ilişkisinin de çalışmada ihmal edilmediğini göstermektedir.

Üçüncü bölümde Türk edebiyatında Kıbrıs meselesini ele alan romanlar, ideolojik yaklaşımlarına göre tasnif edilmiş ve bu perspektiften değerlendirilmiştir. Böylece birinci bölümde çizilen kavramsal çerçevenin pratiği ortaya koyulmuştur. Dr. Can Şen’in Kıbrıs meselesini ele alan romanlara ideolojik açıdan yaklaşması anlamlıdır. Tarihî, askerî ve toplumsal boyutları da olan bu meseleye farklı açılardan bakılmasının en önemli nedeni ideolojilerdir. Kıbrıs sorununa dava bağlamında bakılması bile sorunun çok boyutluluğunu anlatmaya yetmeyecektir. Can Şen bunun da farkına vardığı için incelediği romanları “Milliyetçilik, İslâmcılık, Hümanizm” bağlamlarında ideolojik yaklaşımlarına göre tasnif

etmiştir. Dolayısıyla Kıbrıs meselesine Türkiye cephesinden bakışın ve bunun edebiyata yansımalarının da derli toplu bir şekilde anlaşılmasını sağlamıştır. Yazar, üçüncü bölümden sonra gelen “Sonuç”ta ise incelemesi boyunca elde ettiği sonuçları bütüncül bir yaklaşımla yorumlamıştır.

Bu kitabı özgün yapan taraflardan biri de Türk edebiyatında Kıbrıs meselesini ele alan romanları, edebiyat-ideoloji ilişkisi ekseninde tasnif etmesidir. Dolayısıyla bu çalışmanın bir ucu toplumsal ve siyasal tarihimizin önemli meselelerinden birinin estetik boyutuna, diğer ucu da edebiyat-ideoloji ilişkisinin kuramsal ayrıntılarına dokunmaktadır.

Edebiyat tarihi ve incelemelerinde birkaç farklı unsuru bir araya getirerek inceleme yapmanın artık daha zor olduğu aşikârdır. Bir sorunsal yahut çalışma alanı keşfedip bu alanı disiplinlerarası yöntemlerle çalışmak; çalışırken sosyoloji, siyaset ve tarih bilimlerinden de yararlanmak; yararlanırken toplumsal, siyasî, edebî, tarihî boyutları da göz önüne almak kesif bir dikkat ister. Dr. Can Şen, bu çalışmasıyla romanı, ideolojiyi, yakın tarihi odak bir konu etrafında bilimsel ilkelerle bir araya getirmiştir. Türk tarihine ve edebiyatına yakın olduğu kadar uzak olan bir meseleyi farklı açılardan gündeme taşımıştır. Bu noktada Türk tiyatrosu edebiyatı ve Necip Fazıl’ın tiyatroları, edebiyat-psikoloji ilişkisi, Âsaf Hâlet Çelebi, Peyami Safa ve Kıbrıslı Şehit Şair Süleyman Uluçamgil üzerine çalışmalarıyla tanıdığımız Dr. Can Şen’in -zaten gündeminde olan- Kıbrıs meselesini Türk romanı çerçevesinden ele alması edebiyat çalışmaları adına bir kazançtır.

Kaynakça

Şen, Can (2020). Edebiyat ve İdeoloji İlişkisi Bağlamında Türk Romanında Kıbrıs Meselesi (1955-2015). İstanbul: Hiper yayın.